

VROUWEN VOOR VREDE OP DE MOLUKKEN
Expertmeeting Gender
8 september 2007

INLEIDING

Onderwerp van de Expert meeting:

Capacity Building Traject Vredesopbouw voor Vrouwen op de Molukken

Dit verslag heeft twee doelstellingen:

1. Vastleggen wat is gezegd en gedaan tijdens de bijeenkomst, zodat deelnemers een herinnering hebben en de afspraken die gemaakt zijn niet vergeten.
2. Een eerste opzet maken van een handleiding, die gebruikt kan worden door trainers op de Molukken. Deze handleiding wordt ook gebruikt bij voorlichtingsactiviteiten in Nederland.

Daarom bestaat het verslag uit twee delen die synchroon verteld worden.

- A. Een chronologische weergave van wat er tijdens de expert meeting is gebeurd
- B. *Lessen die zijn te trekken uit wat er is gedaan; leerpunten (cursief).*

Achtergrond van de expert meeting

Vier landelijke Molukse organisaties, waaronder Vrouwen voor Vrede op de Molukken (VvVM), hebben een alliantie gevormd met als doel het realiseren van de Millennium Development Goals in 100 dorpen op de Molukken. Binnen de alliantie heeft VvVM voor dit 100-dorpen-plan: de gender-dimensie en interreligieuze samenwerking en dialoog als doelstelling. Zij gaan zich sterk maken voor MDG3, gelijkheid mannen en vrouwen en 40% vrouwenparticipatie.

Voor VvVM is het belangrijk om te weten wat dat precies inhoudt, en ook voor de andere leden van de alliantie is meer inzicht in de genderspecten belangrijk. Daarom organiseert VvVM een expertmeeting waarbij alle VvVM-vrouwen en leidinggevenden van de andere organisaties binnen de alliantie bij elkaar komen. Daarbij zijn ook twee vrouwen uit de Molukken uitgenodigd. De expert meeting zou een programma, of beter gezegd een activiteitenplan voor de gender-dimensie in vredesopbouw moeten opleveren.

Leerpunt 1. Doelstelling

Bij het organiseren van een training of workshop moet van te voren goed duidelijk zijn wat er met de training beoogd wordt. Wat wil je bereiken; wat is het doel?

Wees niet bang om ruim tijd uit te trekken voor het helder krijgen van je doelstelling. Zorg dat er een eenduidige doelstelling geformuleerd wordt, die gedragen wordt door alle organisatoren.

Voorbereiding

De dag is tot stand gekomen in samenwerking met diverse organisaties. VvVM heeft geld bij elkaar gebracht voor het huren van een conferentieruimte, de reiskosten van de deelnemers en voor de trainers en de verslaglegging. Bijdragen kwamen van IFOR's Women Peacemakers Program (WPP), Cordaid en Mama Cash.

Conferentieoord was Kontakt der Continenten in Soesterberg, waar VvVM al eerder goede ervaringen mee had gehad. Een datum werd vastgesteld na overleg met de verschillende deelnemers.

Een voorlopig programma is opgesteld en doorgesproken met de trainers van WPP. De trainers legden er sterk de nadruk op dat als je wilt samenwerken met mensen in de Molukken, je dan zeker vertegenwoordigers uit die regio moet uitnodigen. Zij zijn in eerste instantie de experts voor wat er op de Molukken nodig is en voor wat er al aan projecten gebeurt.

Leerpunt 2. Voorbereiding

Aandachtspunten voor de voorbereiding van een training of workshop zijn:

- *Begin lang van te voren met het zoeken van sponsors; sommige donoren hebben veel tijd nodig voor het afhandelen van een subsidieaanvraag. Voor een subsidieaanvraag heb je een schatting nodig van mogelijke kosten. Je moet dus ook al vroeg beginnen met plannen.*
- *Bedenk hoeveel tijd voor de training nodig is. Dit is afhankelijk van de inhoud van de training, de gekozen werkvormen, de beschikbaarheid van de trainers en het tijdsbeslag dat je van de deelnemers kunt vragen. Soms kan een training gesplitst worden in meerdere bijeenkomsten.*
- *Zoek een ruimte die rustig is, waar ongestoord gewerkt kan worden. Bedenk hoe er voor eten en drinken gezorgd gaat worden. Is er kinderopvang nodig?*
- *Hoeveel deelnemers ga je uitnodigen? Hoe ga je hen werven? Op hoeveel mensen kun je ongeveer rekenen? Voor een training of workshop waarin de inbreng van de deelnemers serieus genomen wordt (participerend werken) is 30 deelnemers een maximum. Over het algemeen is het prettig participierend werken met 10 tot 20 mensen.*
- *Bespreek de doelstelling van de training met een ervaren trainer. Maak samen met haar of hem het definitieve programma.*

Deelnemerslijst

Vrouwen voor Vrede op de Molukken (VvVM):

Michelle Sikteubun
Willy Takariya
Etha Ohoiwutun
Aisja Ririn
Djannah Ollong
Shima Pattisahusiwa
Farida van Bommel

Germen Boelens

TitanE:

Buce Ubro
Tom Tehupuring

Baileo Moluccas Networking (Ambon):

Vivi Marantika
Mimi Kabalmay

Moluks Historisch Museum (MHM):

Wim Manuhutu
Ron Habiboe (verhinderd)

Trainers:

Isabelle Geuskens (IFOR's Women
Peacemakers Program, WPP)
Christina Reyna (WPP)

Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers (LSEM):

Augustien Souisa

Notuliste

Janne Poort-van Eeden

Agenda*

De dag is zodanig opgezet dat er aan het eind van de dag een eerste opzet voor een actieplan kan liggen.

- Na een ronde kennismaking en een presentatie van het 100-dorpenplan als achtergrondinformatie
- wordt gezien wat het probleem is (achtergestelde rol van vrouwen in de Molukse gemeenschap, met name bij vredesopbouw)
- welke de sterke en zwakke kanten van de uitvoerende organisatie zijn en de kansen en bedreigingen waar het plan mee te maken kan krijgen.
- Daarna wordt gezocht naar de gezamenlijke doelstellingen voor het project
- waarna er gewerkt wordt aan plannen die de doelstellingen kunnen verwezenlijken.
- Ook wordt nog aangegeven hoe er geëvalueerd kan worden.
- Tenslotte krijgen de deelnemers gelegenheid om hun oordeel over deze dag uit te spreken.

* Voor de uitgebreide agenda: zie bijlage I

09:30 Welkom; Korte introductie op de achtergrond van deze dag.

09:35 Kennismakingsronde: Elkaar leren kennen en verwachtingen voor de dag uitspreken. Die verwachtingen worden weer gebruikt bij de evaluatie

09:55 100-dorpenplan. Presentatie met uitleg van het project

10:10 Vrouwen sterker maken voor vrede; stand van zaken. Hoe kunnen we de deelname van vrouwen in de Molukse samenleving vergroten, met name wat betreft vredesopbouw.

10:35 Inventarisatie van de grootste obstakels voor deelname van vrouwen aan vredesopbouw.

11:00 Koffiepauze

11:15 Groepswork: een SWOT-analyse maken van de context waarin het project uitgevoerd gaat worden.

- 12:05 Onze eigen doelstellingen voor het project opzetten met het SMART-model
12:35 Lunch
13:30 Groepswerk: hoe zetten we de doelstellingen om in mogelijke activiteiten
15:00 Theepauze
15:15 De Activiteiten: plenaire presentatie van het werk in de groepjes
15:55 Uitkomsten en leerpunten: Hoe gaan meten of we onze doelstellingen hebben gerealiseerd? Wat zijn de meetpunten?
17:20 Evaluatie: Zijn onze verwachtingen uitgekomen? Aanbevelingen. Mogelijke follow-up
18:00 Diner

Leerpunt 3. Agenda

Bij het maken van de agenda is het belangrijk om de opbouw van de dag in de gaten te houden. De opbouw moet leiden naar het verwezenlijken van de doelstelling van de training.

Bij elke activiteit kun je bedenken

- wat moet er geleerd worden?*
- hoe draagt dit bij aan de doelstelling van de dag?*
- wie leidt de sessie?*
- welke hulpmiddelen gebruik ik?*

Beginnen met kennismaking en eventueel verwachtingen van de deelnemers. Als de mensen elkaar al wel kennen, kan een ijsbreker – een introductieoefening- een goede manier zijn om een sfeer van samenwerking en onderling vertrouwen te scheppen.

Groepswerk is belangrijk om zoveel mogelijk inbreng van de deelnemers te kunnen krijgen. Sommige mensen durven zich vrijer te uiten in een klein groepje dan in de plenaire zitting.

Houd ruimte vrij voor evaluatie. Het is voor de deelnemers, zowel als voor de begeleiders belangrijk om terug te blikken en te zien wat goed ging en wat eventueel anders zou kunnen.

VERSLAG

Voorbereiding

De tafels staan in een groot vierkant, zodat de deelnemers elkaar kunnen zien tijdens het gesprek. De begeleiders zetten de materialen klaar die zij nodig zullen hebben: een flap-over en een beamer voor de presentaties. Op de tafels worden de naamkaartjes neergelegd, waar iedereen zelf zijn naam op kan zetten.

De deelnemers komen binnen.

Leerpunt 4. Tijdsplanning

Zorg dat je als begeleiders ruim op tijd aanwezig bent. Je kunt dan ontspannen de laatste voorbereidingen te treffen. Een gejaagde trainer maakt geen professionele indruk.

Houd er bij de planning rekening mee dat een sessie bijna altijd wat later dan de afgesproken tijd begint. Plan het eerste half uur niet te vol.

Leerpunt 5. Inrichting van de ruimte

Bij participierend werken is het belangrijk dat de deelnemers elkaar kunnen zien. Een opstelling met rijen stoelen achter elkaar bevordert de onderlinge communicatie niet.

Het is prettig als er zoveel ruimte is, dat de deelnemers ook in groepjes bij elkaar kunnen zitten; liefst in aparte ruimtes. Twee groepen in een ruimte werkt vaak storend, omdat je dan makkelijk hoort wat de andere groep doet. Dat effect is weg bij drie of meer groepen in dezelfde ruimte.

Start

Isabelle Geuskens heet de deelnemers welkom. Zij begint in het Nederlands, maar schakelt soms over op het Engels, omdat haar collega geen Nederlands of Maleis spreekt. Voor de twee gasten uit de Molukken is er simultaanvertaling in het Moluks/Maleis. Zij verstaan ook Engels.

Isabelle deelt enveloppen uit met informatiemateriaal. Hierin zitten de agenda van de dag en een paar formulieren die later op de dag gebruikt gaan worden bij verschillende onderdelen van het programma. Ook een boekje over VN-veiligheidsraadresolutie 1325 is ingesloten.

Leerpunt 6. Taal

In een groep mensen van verschillende achtergronden is het belangrijk om duidelijke afspraken te maken over de taal die tijdens de training gebruikt gaat worden. Zorg voor een tolk/vertaler of spreek af dat iedereen een gemeenschappelijke taal gebruikt.

Leerpunt 7. Informatiemateriaal

Ga er nooit van uit dat de deelnemers de agenda wel bij zich zullen hebben, ook al is die van te voren rondgestuurd. Zorg dat de noodzakelijke informatie voor iedere deelnemer ter plekke beschikbaar is.

Welkom

Etha Ohoiwutun van VvVM heet de deelnemers hartelijk welkom met een speciaal welkom in het Moluks/Maleis voor de gasten uit Ambon, Vivi Marantika en Mimi Kabalmay.

Kennismaking en verwachtingen voor de dag

Christina Reyna leidt de eerste ronde. Ze deelt gele plakbriefjes uit met het verzoek daarop te schrijven wat je als deelnemer van deze dag verwacht.

Iedereen zegt zijn naam, van welke organisatie hij of zij is, en in de eigen taal wat de verwachtingen ten aanzien van vandaag zijn. De verwachtingen die genoemd worden zijn:

- Ik hoop dat we een goed programma kunnen ontwikkelen vandaag; een concreet activiteitenplan dat te gebruiken is in Nederland en op de Molukken.
- Een capacity building programma ontwikkelen voor vrouwen op de Molukken
- Handvatten voor samenwerking met de Molukken
- Wat kunnen wij als organisaties zelf doen voor de vrouwen? Empowerment, samenwerking, activiteiten
- Meer weten over de rol van vrouwen bij ontwikkeling en verzoening en over programma's voor vrouwen.
- Hoe gender een rol speelt in de klassenverhoudingen en de hiërarchie in de Molukse dorpen
- Inzicht in de positie van vrouwen in de dorpen, en in de positie van gender bij duurzame ontwikkeling
- Mogelijkheden van gender bij ontwikkeling communiceren op Nederlandse scholen met Molukse leerlingen

- Expertise-uitwisseling; de samenwerking tussen onze organisaties versterken
- Meer weten over machtsrelaties
- Ik hoop dat dit een nieuwe ervaring wordt.

De gele briefjes worden op de wand geplakt. Aan het eind van de dag worden ze weer teruggenomen, en kunnen mensen er op schrijven in hoeverre aan de verwachtingen is beantwoord.

Leerpunt 8. Verwachtingen

Het opschrijven van de verwachtingen ten aanzien van de dag is handig, voor de verslaglegging en ook om aan het eind van de dag er weer op terug te kunnen komen.

Hoewel het programma van te voren is vastgesteld, kan er toch ingespeeld worden op de uitgesproken verwachtingen door verbindingen te leggen en veel ruimte te geven aan de eigen inbreng van de deelnemers.

Introductie op het programma

Isabelle Geuskens stelt zich voor. Zij is projectmanager van het Women Peacemakers Program (WPP) van de IFOR, een wereldwijde vredesorganisatie die al sinds 1917 bestaat. WPP bestaat nu 10 jaar. Het programma werd opgericht omdat in de IFOR-beweging vrouwen veel werk verzetten, maar dat zelden naar buiten kwam. Vrouwen kregen niet de gelegenheid hun specifieke kennis en kunde te manifesteren. Daarom werkt WPP aan het versterken van vrouwen, met name door Trainingen voor Trainers. Vooral jonge vrouwen krijgen de kans om te professionaliseren. Daarnaast documenteert WPP het vredeswerk van vrouwen van over de hele wereld. WPP werkt ook aan meer genderbewustzijn in de vredesbeweging zelf.

Isabelle's verwachtingen voor deze dag zijn dat vooral de deelnemers zelf hard zullen werken. De opzet van de dag is gericht op het verbinden van elkaars kennis en ervaringen, meer kennis opdoen over wat vrouwen in de Molukken zelf denken, en samen strategieën ontwikkelen en plannen maken. Het is een vol programma, daarom het verzoek om zich goed aan de afgesproken tijden te houden.

Het 100-dorpenplan is de context waarin het programma van vandaag plaats vindt. Daar moeten we ons op richten en de plannen op afstemmen.

Leerpunt 9. Introductie

Het is verstandig om aan het begin van de training/workshop nog in het kort de belangrijkste doelstelling aan te geven, zodat iedereen zich goed realiseert waarvoor we hier zitten. Ook een korte uitleg van de te gebruiken werkmethodes (participerend) kan verhelderend zijn.

Presentatie 100-dorpenplan

Buce Ubro presenteert het 100-dorpenplan. Hij heeft een powerpoint-presentatie gemaakt, maar men krijgt de beamer niet aan de praat. Hij zet desondanks duidelijk uiteen wat het 100-dorpenplan behelst.

Leerpunt 10. PowerPoint

PowerPoint kan goed werken als de illustratie van een verhaal. Bijvoorbeeld door korte samenvattingen en vooral illustraties (foto's, cartoons, schema's e.d.), die zichtbaar zijn tijdens een mondelinge presentatie. Een PowerPoint die het hele verhaal bevat schiet zijn doel voorbij, omdat de deelnemers dan hun aandacht moeten verdelen over lezen en luisteren.

Als je een PowerPoint laat zien tijdens je voordracht, laat de deelnemers er naar kijken, maar houd zelf oogcontact met je publiek.

Leerpunt 11. Techniek

Neem de tijd om van te voren de apparatuur goed te installeren en te checken of alles werkt. Gebruik daarvoor de software die je ook tijdens je presentatie gaat gebruiken.

Zorg dat je altijd je presentatie of voordracht ook zonder technische hulpmiddelen kunt geven. Word niet afhankelijk van de techniek.

Het 100-dorpenplan is een Campagne in het kader van fondswerving om in 100 dorpen in de Molukken bij te dragen aan schoon drinkwater, seksgeleijkwaardigheid en goed bestuur. De bedoeling is om hiervoor in vier opeenvolgende jaren 1 miljoen euro per jaar bij elkaar te brengen.

Aanleiding tot het plan

Sinds 1999 zijn er veel initiatieven genomen, maar ze waren versnipperd en ongecoördineerd. Er was weinig samenhang en afstemming. Bovendien was er veel concurrentie op de markt van de goede doelen. Er komen steeds meer initiatieven, maar de middelen nemen niet toe. Daarom hebben al die goede bedoelingen weinig impact op de armoedebestrijding.

Raamwerk van de planvorming

We kiezen voor samenwerking op lokaal, nationaal en internationaal niveau. Daarbij zijn de Millenniumontwikkelingsdoelen het uitgangspunt. We willen een duurzaam plan, waarbij niet iedere Molukse groep enkel werkt vanuit betrokkenheid bij de eigen kampong. Daarom stemmen we ook af op het Nederlands beleid ten aanzien van Indonesië.

Om schoon drinkwater, seksgeleijkwaardigheid en democratie in de 100 dorpen te bevorderen zetten wij onze praktijkervaring in, onze knowhow en ons netwerk.

De Campagne

Doel van de campagne is 1 miljoen euro per campagnejaar

De doelgroep zijn de gemeentes met Molukse inwoners, in samenwerking met de provincies.

In 60 gemeentes wonen Molukkers; we rekenen op deelname van minstens 25 gemeentes, medefinancieringsorganisaties, bedrijven en andere donoren.

De actie wordt uitgevoerd door de alliantie van TitanE, MHM, LSEM en VvVM.

Ondersteuning komt onder andere van het Moluks Centrum Drente.

De lobbystrategie is het creëren van een breed draagvlak door ondertekening van een manifest door Molukse sleutelfiguren in Nederland, zoals Molukse politici, muzikanten, acteurs, sporters, enz. Ook wordt er een handtekeningenactie begonnen in elke gemeente met Molukse ingezetenen, te beginnen met 100 lokale Molukse, Nederlandse en allochtone Vips.

We gaan voorlichting geven op scholen, via internet en bij publieke bijeenkomsten. We bieden ook lesprogramma's aan, een reizende tentoonstelling, een cursus, en dergelijke.

Verwacht resultaat

25 gemeenten geven jaarlijks 20.000 euro in het kader van projectkoppeling.

Novib en Cordaid hanteren een verdubbelingregeling.

Per gemeente financieren 2 bedrijven een waterproject à 5000 euro.

Keuze van de 100 dorpen

De partijen op de Molukken die de problemen het beste kennen, zoals MUI (moslim), GPM (protestant), het Bisdom (katholiek), de overheid en NGO's, gaan 75 dorpen selecteren, op basis van een verdeelsleutel. De overige 25 dorpen worden gekozen op basis van een voordracht uit Nederland.

Planning

2007 In September start van de handtekeningenactie

2011 Realisering van het 100-dorpenplan

2012 Tweede 100-dorpenplan (Als het allemaal wil lukken)

2015 Eindbalans van de Millenniumontwikkelingsdoelen

2016 Eindresultaat tweede 100-dorpenplan.

Vrouwen en Vrede

Isabelle Geuskens leidt het onderwerp in: Vrouwen doen veel werk op gemeenschapsniveau, maar niet in het openbare leven of bij het nemen van beslissingen. De socialisatie van meisjes houdt hen nog al te vaak in een achtergestelde positie. Er wordt al veel lobbywerk gedaan door vrouwengroepen en één van de grootste successen is het aannemen van Resolutie 1325 door de VN Veiligheidsraad over Vrouwen, Vrede en Veiligheid. Deze resolutie kan een goed instrument zijn bij nationaal lobbywerk. Heeft Indonesië deze resolutie geratificeerd? Dit blijkt het geval te zijn.

De situatie van vrouwen op de Molukken*

De tekst 'The Future of Moluccas Women' is bijgevoegd als Bijlage II.

Vivi Marantika en Mimi Kabalmay geven een inleiding.

Door de adat (traditionele gewoontes) hebben vrouwen een belangrijke rol bij vredesprocessen en verzoening. Bijvoorbeeld organiseren zij gezamenlijke maaltijden, of een hele familie gaat op bezoek bij een voormalig vijandelijke familie. De adat is ook een steun bij het benadrukken van de identiteit als Molukse vrouwen en niet als Christelijk of Islamitisch.

De adat helpt de vrouwen echter niet om invloed te hebben op het politieke vlak. Er zijn enkele systemen waar de erfopvolging via de vrouw gaat (matrilineair). Maar ook daar zouden vrouwen veel meer te zeggen moeten hebben over de natuurlijke bronnen, zoals water, energie en land. Misbruik hiervan heeft directe gevolgen voor de vrouwen, omdat zij verantwoordelijk zijn voor het voedsel en de gezondheid van hun familie en gemeenschap. Zo werd in de naam van 'ontwikkeling' een zand- en steenwinning aangelegd, maar er werd geen rekening mee gehouden dat hierdoor de toegang tot het water geblokkeerd werd.

Er zijn veel ontwikkelingsproblemen op de Molukken. Veel vrouwen sterven in het kraambed, de kindersterfte is hoog en er is te weinig toegang tot gezondheidszorg.

Aanbevelingen om de situatie van vrouwen te verbeteren zijn:

1. Educatie voor vrouwen, zodat alle leden van de gemeenschap dezelfde informatie hebben over de politiek en de economie. Vrouwen kunnen dan ook beter deelnemen aan politieke besluitvormingsprocessen.
2. Versterking van de capaciteiten van vrouwen, gebaseerd op seksegelijkwaardigheid en rechtvaardigheid
3. Versterking van deelname van vrouwen bij het organiseren op dorpsniveau.

Dit alles om te bereiken

- dat vrouwen hun kritisch bewustzijn versterken
- dat vrouwen toegang, controle en zeggenschap krijgen over de basisbehoeften (gezondheid, politiek, rechten, economie, educatie, voedsel, enz.)
- dat vrouwen direct kunnen onderhandelen over hun rechten met de lokale regering en met andere beslissers.
- dat de vrouwen steeds verder hun politieke bewustzijn ontwikkelen, eerst als vrouwen onderling en later ook met mannen, hun familie en hun gemeenschap.
- dat er een transparant lokaal systeem ontstaat, gebaseerd op rechtvaardigheid en seksegelijkwaardigheid.

Na de Beijing VN-vrouwenconferentie in 1995, zijn steeds meer vrouwen op de Molukken actief geworden. Het Baileo Moluccan Network is één van de organisaties die probeert de positie van vrouwen te verbeteren, maar het democratische proces op de Molukken is nog niet genoeg ontwikkeld; er is nog geen kritische massa waardoor fundamentele veranderingen tot stand kunnen komen zodat de vrouwen hun toekomst in eigen hand kunnen nemen. Gender moet een integraal onderdeel zijn van elk programma, want vrouwen zijn een deel van de oplossing. Er worden kleine stapjes gezet, maar het is nog geen structureel beleid.

Er worden diverse vragen gesteld aan de Molukse vrouwen

- Wordt er met 1325 gewerkt op de Molukken?

Er zijn tegenwoordig wat meer vrouwen in het parlement. Baileo zelf werkt op lokaal niveau en daar gebruiken ze 1325 niet bij.

- Emancipatie van de Molukse vrouwen zou een bedreiging zijn voor de positie van de mannen. Hebben jullie dat ook gemerkt?

Baleo is genderbewust, en werkt niet alleen met vrouwen, maar betreft er ook de mannen bij.

- Hebben jullie direct contact met de lokale bevolking, of werken jullie vooral met NGOs? Wij werken met NGOs en sociaal werkers. Wel hebben we direct contact met de bevolking via onze radioprogramma's. We geven daarin informatie over HIV/Aids en het gebruik van condooms. Kranten worden niet zoveel gebruikt.

Vraag van Cristina (trainer)

- Wat is de context waarin Baileo werkt, hoe is de conflictsituatie? Hoe stabiel is de samenleving? Hoe zijn de vrouwen betrokken in het vredeswerk?

Het conflict heeft een religieuze component, maar het is vooral ook een belangenconflict. De situatie is op dit moment stabiel, er wordt niet gevochten. Vrouwen zijn nog steeds buitengesloten bij investeringen die hen ook aan gaan. Het is belangrijk hun kritische vermogen te versterken en de toegang tot beslissingen te verbeteren.

Tom vertelt vanuit zijn recente ervaring bij het technische werk van de aanleg van een waterleiding. Er was een vrouwelijke ingenieur bij de besprekingen. Eerst werd daar een beetje vreemd naar gekeken, maar ze was erg deskundig en werd al gauw volwaardig geaccepteerd. Het was opvallend dat vanuit het gezichtspunt van vrouwen dingen anders – en praktischer – werden aangepakt.

Leerpunt 12

In een training of workshop staan de deelnemers centraal; vanuit hun ervaringen wordt gewerkt. Als er lezingen of presentaties nodig zijn, zorg dan dat er ook ruim tijd wordt uitgetrokken voor het stellen van vragen ter verduidelijking, maar vooral ook voor discussie. Deelnemers kunnen dan vragen stellen die direct voor henzelf en hun eigen werk van belang zijn en vanuit hun eigen ervaring de informatie verrijken.

Leerpunt 13

Het is goed als de organisatoren of begeleiders tussendoor zo nu en dan checken of de gang van zaken voor de deelnemers nog naar tevredenheid is. Kan iedereen het volgen? Is er vertaling nodig? Laat horen als je iets niet begrijpt of een opmerking wilt maken.

Conclusie van de discussie: Vrouwen zijn belangrijk bij vredesopbouw, niet alleen omdat het eerlijk is, maar ook omdat zij vanuit hun specifieke positie in de maatschappij heel eigen gezichtspunten kunnen inbrengen, waar de hele bevolking wat aan heeft.

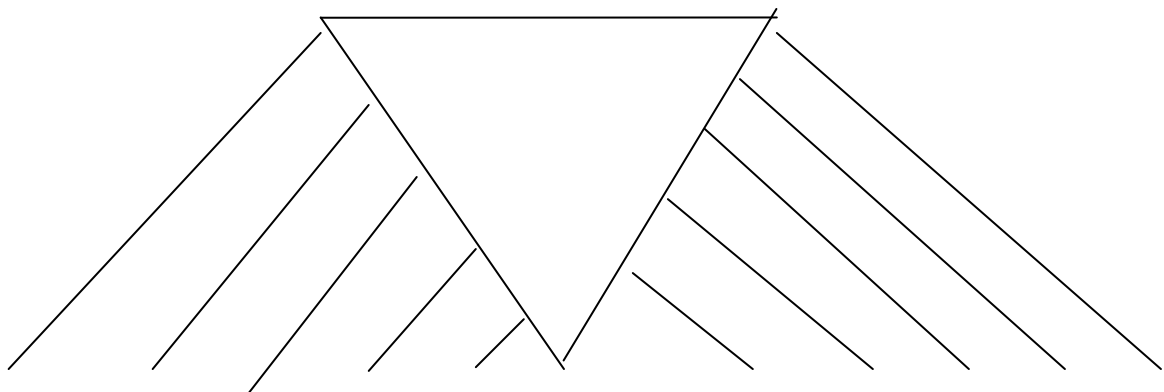
Inventarisatie van de grootste obstakels voor deelname van vrouwen aan vredesopbouw.

Isabelle tekent een driehoek op de flap-over. De driehoek staat op zijn punt en symboliseert het probleem – of het conflict - waar we het over hebben.

Samen met de groep wordt het probleem gedefinieerd:

Dit probleem kan niet blijven bestaan als het niet gesteund wordt; de driehoek zou omvallen. Er zijn dus pilaren die de driehoek overeind houden; knelpunten; mensen, systemen en omstandigheden die het probleem in stand houden.

De deelnemers benoemen de pilaren die het probleem in stand houden. Volgens hen zijn dat de volgende:

- Culturele factoren, traditie (vrouwen worden niet serieus genomen)
- Religie: Discriminatie van vrouwen
- Overheid: Ziet vrouwen niet als stakeholders
- Geen gender awareness in de maatschappij, niet bij mannen en niet bij vrouwen
- Weerstand tegen het begrip 'gender'
- Onderwijs: Vrouwen hebben er niet voldoende toegang
- Economie en gezondheid: vrouwen hebben geen zeggenschap op die gebieden
- Media zijn conservatief met betrekking tot gender en tonen vaak stereotypen.
- De bevolking is zich niet bewust van mediamanipulatie
- Vrouwen kennen hun rechten niet voldoende
- (Werkende) vrouwen zijn overbelast; mannen nemen nauwelijks 'vrouwentaken' over.
- Mannen willen hun positie niet afstaan.
- Weinig zelfvertrouwen bij vrouwen, door hun socialisatie
- Vrouwen die op de barricaden gaan worden gestigmatiseerd.

Leerpunt 14. De probleemdriehoek

Deze oefening is heel zinvol om met elkaar het probleem of een conflict te definiëren. Alle deelnemers moeten het eens zijn over de tekst in de driehoek.

Als er deelnemers van verschillende kanten in een conflict aan de discussie deelnemen, kan een definitie van het probleem die voor alle partijen aanvaardbaar is veel tijd kosten. Deze discussie is in ieder geval heel nuttig, omdat ze inzicht geeft in de gezichtspunten van de verschillende deelnemers en een eerste stap kan zijn op weg naar begrip voor elkaars standpunten.

In geval van een conflict, kunnen de pilaren worden ingevuld met een wij- kant en een zij- kant. Wat houdt aan onze kant het probleem in stand? Wat zijn bij de tegenstanders de ondersteunende factoren?

In de discussie over de pilaren, worden vaak voorbeelden en verhalen verteld. Taak van de gespreksleidster is om uit een verhaal een of meerdere steunpunten te destilleren.

Zorg dat de discussie niet vooruitloopt op mogelijke oplossingen. Deze oefening is een inventarisatie van knelpunten.

Deze analyse van het probleem is de basis voor mogelijke oplossingen. Als één van de pilaren wegvalt, gaat de driehoek wankelen. Hoe meer pilaren weggewerkt worden, hoe eerder het probleem wordt opgelost. Aan welke pilaar of pilaren gaan wij werken?

Groepswerk: SWOT-analyse *

* Een formulier voor een SWOT-analyse is als bijlage 3 bijgevoegd (uit de MWPN-syllabus)

Voordat we toekomen aan mogelijke activiteiten om aan de knelpunten van het probleem te gaan werken, moeten we eerst weten wat realistisch is. Wat zijn de sterke en zwakke kanten van onze organisatie? Wat kunnen we aan? Wat is de context waarbinnen we werken: wat zijn de kansen en bedreigingen om ons heen? Waar moeten we rekening mee houden?

Voor deze analyse is de oefening met het SWOT-model een goed hulpmiddel.

S staat voor Strengths, de Sterke punten van onze alliantie, onze kracht

W staat voor Weaknesses, de Zwakke punten van onze organisaties, en onze alliantie

O staat voor Opportunities, de Kansen en mogelijkheden van de omgeving waarin we werken

T staat voor Threats, de Bedreigingen, de obstakels die we tegen zullen komen.

Strengths en Weaknesses zijn de interne factoren die een rol zullen spelen bij het uitvoeren van onze plannen. Opportunities and Threats zijn de externe factoren waar we mee te maken zullen krijgen.

De deelnemers gaan in groepjes uit elkaar. Ieder groepje bespreekt een onderdeel van de SWOT-analyse.

Leerpunt 15. Verdeling in groepen

Werken in groepen geeft alle deelnemers de kans om een ruime inbreng in de discussie te hebben. Over het algemeen is het belangrijk om ook tijd in te ruimen voor een plenaire presentatie, zodat alle deelnemers een beeld kunnen krijgen van wat er in de groepjes besproken is. Vaak is dit nodig voor de voortgang van het proces. Zeker in het geval van de SWOT-analyse, waar ieder groepje zich verdiepte in een deel van de context van het probleem.

De gespreksleidster/trainer bedenkt van te voren hoe ze de groepsverdeling aanpakt. Daar zijn verschillende mogelijkheden voor.

- 1. Eigen keus van de deelnemers: mensen willen soms met bekenden in een groepje zitten of juist niet. Je kunt de deelnemers dan zichzelf laten verdelen per onderwerp, of per locatie.*
- 2. Willekeurig: laat de deelnemers één voor één aftellen, zover als er groepen nodig zijn. In dit geval dus 1-2-3-4, 1-2-3-4 enz.. De nummers 1 vormen een groep, de nummers 2 een andere groep enz. In dit geval zullen vaak mensen die elkaar kennen, en bij elkaar zaten, in verschillende groepen terecht komt.*
- 3. Met een bepaalde bedoeling: als je van te voren zeker wilt zijn van een bepaalde groepsvorming (bijvoorbeeld in ieder groepje niet meer dan twee mannen, of mensen met een bepaalde deskundigheid bij elkaar, of juist verspreid). Zorg dan van tevoren dat je de lijstjes met namen gemaakt hebt.*

Zeg van te voren hoeveel tijd de groepjes krijgen. "We komen hier weer terug om....."

Als de groepjes gevormd zijn en op hun diverse locaties zitten, ga dan als begeleider langs ieder groepje. Vraag of de opdracht begrepen is; zijn er nog vragen? Hebben jullie nog iets nodig? Leg ook uit dat één van de leden van de groep straks moet presenteren. Het groepje kan beslissen wie dat zal zijn.

Ga vijf of tien minuten voor het einde van het groepswerk nog een keer langs alle groepen en vraag hen af te ronden. Moeten zij nog iets opschrijven om straks te presenteren? Het kan zijn dat alle groepen meer tijd nodig hebben. Wees dan soepel met de tijd. Houd echter ook altijd de grote lijn in de gaten: hoe laat is de lunch? kunnen we uitlopen? Enz. Als er een groep is die langer tijd nodig heeft, geef ze dan nog een paar minuten extra, maar wijs ook op de noodzakelijke voortgang van het proces.

Presentatie van het Groepswerk: SWOT-analyse

Bij terugkomst presenteren de groepen de resultaten van hun discussie. Die zijn duidelijk op een flap geschreven. De flap wordt voorin opgehangen, één van de leden van de groep vertelt hoe de discussie gelopen is of geeft uitleg bij de opgeschreven punten.

Leerpunt 16. Presentatie van het groepswerk

Bewaak de tijd van de presentaties, zodat niet de laatste groep nauwelijks meer tijd heeft om te presenteren. Spreek van te voren af hoeveel tijd iedere groep voor de presentatie krijgt.

Groep 1. Sterke punten

1. Het bezitten van natuurlijke bronnen
2. Het hebben van een adatsysteem; voorheen enkel toegankelijk voor mannen, nu ook deelname van vrouwen
3. Bewustwording van de eigen positie komt op gang, ook binnen de eigen gezinssituatie.

Het blijkt dat de groep zich meer heeft gericht op de externe factoren, de Opportunities, dan op de eigen sterke punten van de organisatie. Daarom wordt er aansluitend aan de presentatie nog verder gediscussieerd over de interne Strengths.

4. De alliantie heeft verschillende deskundigheden in huis.
5. Er is al een samenwerking gaande
6. De unieke voorhoederol van VvVM
7. De organisaties leven in verschillende delen van de wereld; zij zijn in potentie bruggenbouwers
8. Er is een netwerk in Nederland en in de Molukken, door onze informatie-uitwisseling blijven we dicht bij de realiteit.
9. We hebben toegangen op verschillende niveaus in beide landen
10. We weten hoe we een project gaande moeten houden; we hebben professionaliteit in huis.

Groep 2. Zwakke kanten

De groep heeft vooral gekeken naar de VvVM-organisatie, niet zozeer naar de alliantie.

1. Weinig kennis, informatie en beperkte relatie met Molukkers daar
 - beperkte communicatiemiddelen
 - weinig input van vrouwen daar
 - zwakke beheersing van de taal
 - weinig kennis van de geografische ligging
 - weinig kennis over adatvraagstukken
 - weinig informatie over positie en ontwikkeling van vrouwen daar
2. Weinig expertise en kaders m.b.t. gender en vredesopbouw
3. Afhankelijk van andere organisaties bij de uitvoering
4. Low profile, niet genoeg naamsbekendheid
5. Weinig communicatie met de Molukse organisaties in Nederland
6. Geen financiële middelen
7. Te weinig menskracht

Groep 3. Kansen

1. Er ligt een VN-resolutie over gender
2. Er is een Millennium Ontwikkelingsdoel over gender
3. Op gemeentelijk niveau zijn er specifieke samenwerkingsrelaties met onze organisaties
4. Door de crisis is er meer bewustwording gekomen, ook met betrekking tot de positie van de vrouw
5. Er zijn veel meer mogelijkheden voor gebruik van verschillende media, zoals internet, satellietverbindingen, (lokale) radio en mobiele telefoons
6. Adat (ook ceremonies). Er zijn veranderingsprocessen gaande naar meer moderne vormen van de adat.
7. Meer fondsen komen vrij

8. Bij het plannen van projecten worden tegenwoordig criteria gesteld met betrekking tot gender
9. Er is veel kennis van vrouwen over ontwikkeling, zoals water en hygiëne en gezondheidsprogramma's
10. Er is decentralisatie gaande in Indonesië. Dit kan ook mogelijkheden bieden.

Groep 4. Bedreigingen

De groep heeft de problemen en bedreigingen gesplitst in de situatie in Nederland en in Indonesië.

Nederland:

1. Gebrek aan support
2. Verdeeldheid in de Molukse gemeenschap (dit kan problemen geven bij het kiezen van de dorpen)
3. Het politieke streven naar een onafhankelijk Molukken
4. Het algemeen politieke klimaat in Nederland

Indonesië:

1. De regering
2. Corruptie.
3. Evenredigheid; wie gaat beslissen over de keuze van de dorpen.
4. Oppositie binnen een gemeenschap; tegengestelde belangen
5. Gebrek aan solidariteit.

Het blijkt dat sommige sterke kanten worden tegengesproken door de zwakke kanten.

Bijvoorbeeld: er is knowhow over de Molukken, maar dat is lang niet genoeg.

Zo ook bij de opportuniteiten en threats: de achterkant van een kans kan ook een bedreiging zijn.

Leerpunt 17. Verbinding van de vier aspecten van de analyse.

Voor een volledig beeld van de SWOT-analyse als basis voor mogelijke activiteiten zouden eigenlijk de vier aspecten nog met elkaar verbonden moeten worden. Dan kan ook blijken of de tegenspraak tussen sterke en zwakke kanten, en opportuniteiten en threats meer of minder invloed zullen hebben op de acties. In deze meeting is daarvoor geen tijd meer. Zie voor het verbindende schema de bijlage 3.

Doelstellingen voor het genderaspect in het 100-dorpenplan

Al de verzamelde informatie, zowel de pillars van de probleemanalyse, als de SWOT van de organisaties vormen de achtergrond waartegen realistische doelstellingen geformuleerd kunnen worden.

S	M	A	R	T
P	E	C	E	IJ
E	E	C	A	D
C	T	E	L	G
I	B	P	I	E
F	A	T	S	B
I	A	A	T	O
E	R	B	I	N
K		E	S	D
		L	C	E
			H	N

Doelstellingen moeten SMART zijn. Dat wil zeggen:

- Specifiek, helder en precies geformuleerd,
- Meetbaar, zodat je het resultaat kunt vergelijken met de huidige situatie
- Acceptabel voor alle partijen, dus inderdaad bereikbaar
- Realistisch: hebben we er de mensen en middelen voor
- Tijdgebonden: wanneer moet de doelstelling bereikt zijn; wat is de deadline?

In een brainstorm met de hele groep worden de doelstellingen geformuleerd. Steeds wordt gekeken of een doelstelling wel SMART is, dus of ze realistisch, meetbaar, acceptabel, specifiek en in een tijdpad is beschreven.

Er ontstaat discussie: Moeten we ons niet voornamelijk richten op het werk op de Molukken? Het 100-dorpenplan is toch bedoeld om de Millenniumdoelen in de Molukken te verwezenlijken? Dat is inderdaad de bedoeling, maar er moet daarom toch ook in Nederland voorlichting gegeven en draagvlak gecreëerd worden.

De vraag wordt nu ook gesteld aan Mimi en Vivi, als kenners van het werk op de Molukken. Zij zien de Nederlandse inspanningen als ondersteunend voor hun werk. Tot op grote hoogte is toch de vraag uit de Molukken richtingbepalend. Wederkerigheid is wel belangrijk. De dingen in Nederland worden gedaan omdat het op de Molukken nodig is. We vinden seksegelijkwaardigheid niet alleen belangrijk omdat de donoren dat willen. Emancipatie op de Molukken heeft ook consequenties hier.

In het 100-dorpenplan wordt gesproken over water, gender en goed bestuur, maar ook over voorlichting. Er zijn dus kennelijk doelstellingen voor beide landen. Dat is belangrijk om vast te stellen, want een impliciete doelstelling zal tijdens het werken verdwijnen omdat er geen geld voor is vastgelegd. Het werk in Nederland moet dus ook als doelstelling geformuleerd worden, zodat er geld voor begroot kan worden.

Farida merkt op dat er op de Molukken veel afstand bestaat tussen vrouwen op verschillende niveaus in de samenleving. Zij hebben vaak tegengestelde belangen. Moeten wij niet bijdragen aan de solidariteit tussen vrouwen daar? Moet dat een aparte doelstelling zijn? Is dat niet te ambitieus? Of gebeurt het toch wel impliciet door het werken daar? Het gaat toch in eerste instantie om het werken op lokaal niveau.

Uiteindelijk worden de volgende doelstellingen geformuleerd en op de flap-over geschreven.

1. Het creëren van een mentaliteitsverandering op het gebied van de man-vrouw-verhoudingen, gedragen door zowel mannen als vrouwen, zowel op de Molukken als in Nederland. Dit zou in 2011 gerealiseerd moeten zijn.
2. Toename in de deelname van vrouwen op de Molukken aan besluitvormingsorganen op het gebied van gezondheidszorg, milieu en economie, op politiek, religieus en NGO-niveau.
3. Het verbeteren van de implementatie van de rechten van de vrouw op de Molukken.
4. Het versterken van de rol van vrouwen in conflictbemiddeling en –beheersing op de Molukken
5. Draagvlakverbreding voor het genderproject in Nederland.

Leerpunt 18. Doelstellingen

Het formuleren van doelstellingen moet transparant zijn. Het is belangrijk dat alle deelnemers zich in de formulering kunnen vinden. Het is funest in een samenwerking als mensen er pas tijdens het werk, soms na jaren, achterkomen dat er eigenlijk altijd naar iets anders was toegewerkt. “Maar dat was nooit de bedoeling”.

Een activiteitenplan wordt gemaakt op basis van de doelstellingen. Die moeten dus expliciet en SMART zijn. Doelstellingen die in het achterhoofd gehouden worden zullen niet gehaald worden, omdat er geen activiteiten op gericht zijn en er dus ook geen geld voor begroot wordt.

Groepswerk: Activiteiten om de doelstellingen te bereiken

Er zijn 5 doelstellingen. In 5 groepen gaat per doelstelling bekeken worden welke activiteiten ondernomen kunnen worden om het specifieke doel te bereiken. Per activiteit moet ook het wie-wat-waar-wanneer- en hoe aangegeven worden:

- wie hem gaat uitvoeren en op wie die gericht is
- waar de activiteit zal plaatsvinden
- wanneer die zal gebeuren en hoe lang die zal duren
- hoe zal er gewerkt worden
- wat zullen de kosten zijn?

De uitkomsten van de discussie worden op papier gezet; iedere doelstelling krijgt zijn eigen kleur.

Isabelle refereert nog een keer aan de context van het komende groepswerk. Deze laatste activiteit is waar we de hele dag naar toegewerkt hebben. We zullen helaas vandaag niet tot een definitief werkplan kunnen komen, omdat daarvoor de tijd ontbreekt. Houd de doelstelling van de dag in de gaten: Deze dag is bedoeld als de invulling van het Gender-deel van de drie doelstellingen van het 100-dorpenproject. Maar gender hoort ook bij water en goed bestuur. Houd dit bij het plannen van de activiteiten in de gaten. De bedoeling van de discussie in de groepjes nu is dat er wordt uitgegaan van de ervaringen in de groep die in het bredere verband van het 100-dorpenproject getrokken kunnen worden.

Leerpunt 19. Structuur aanbrengen

Houd in je training of workshop goed de structuur van de dag in de gaten. Enerzijds is dat een kwestie van tijdbewaking: een bepaalde activiteit mag nooit teveel uitlopen. Als voor het groepsproces belangrijk is dat een discussie langer duurt dan de gestelde tijd, bekijk dan in de pauze welke activiteiten kunnen vervallen of worden ingekort.

De structuur in de gaten houden heeft ook te maken met het vasthouden van de grote lijn. In een participerende leeromgeving komen veel verschillende ervaringen naar voren. Het is de taak van de begeleiders om de verschillende input in de grote lijn te vangen. Zoek de aanknopingspunten die de lijn van de training versterken.

Een hulpmiddel bij het vasthouden van de grote lijn is het gebruik van de flap-overs. Soms worden tijdens de discussie of een brainstorm verschillende zaken door elkaar heen genoteerd. Gebruik de tijd van het groepswerk om punten uit de discussie op een nieuwe flap te zetten. De flap kan aan de wand gehangen worden; grijp er tijdens de volgende plenaire bijeenkomsten weer op terug.

Presentatie van de activiteiten

Activiteit 1 Alternatieve school voor vrouwen

(Doelstelling. Het creëren van een mentaliteitsverandering op het gebied van de man-vrouw-verhoudingen, gedragen door zowel mannen als vrouwen, zowel op de Molukken als in Nederland. Dit zou in 2011 gerealiseerd moeten zijn.)

Baileo Moluccas Networking heeft sinds 2005 een school voor vrouwen waar zij leren om gelijkwaardigheid te implementeren. De school duurt een jaar; deelnemers zijn vrouwen uit verschillende dorpen. Eerst waren het NGO-medewerkers, nu zijn het ook sociale werksters. Eerst krijgen zij een maand oriëntatie op theorie en praktijk.

Dan gaan zij voor 6 maanden terug naar de praktijk, waar zij de rol van vrouwen in hun dorpen observeren en analyseren

Dan komen zij een maand terug naar school om hun ervaringen uit te wisselen en werkmodellen te ontwikkelen.

Dan werken zij weer 3 maanden in hun dorp om het model te verfijnen en nieuwe leiders te zoeken.

Zij komen nog een keer een maand terug naar school. Dan gaan zij weer terug om ook andere vrouwelijke leiders te trainen.

De kosten zijn ongeveer 200 euro per maand per persoon.

Er is eerst met vrouwen begonnen, omdat zij als eerste steun nodig hebben en hun capaciteiten moeten opbouwen. Later zullen ook mannen kunnen deelnemen. Het 100-dorpenplan kan bij deze activiteit aanhaken.

Commentaar van de begeleiders

Je ziet hoeveel deskundigheid er al op de Molukken aanwezig is. De zwakke kanten schijnen toch mee te vallen. Ga nogmaals met de SWOT aan de gang en kijk hoe je deze verder kunt uitbouwen.

Activiteit 2. Versterken van economische positie door kredietverlening en training

(Doelstelling: Toename in de deelname van vrouwen op de Molukken aan besluitvormingsorganen op het gebied van gezondheidszorg, milieu en economie, op politiek, religieus en NGO-niveau)

Ook hierbij gebeurt er op de Molukken al het een en ander.

Een doelgroep van 40 vrouwen krijgt een krediet van 3 maanden en daarnaast een 1-jaar durende training. Uit die 40 vrouwen komen natuurlijke leiders naar voren. Daaruit worden 20 mensen geselecteerd voor een 2-jarige training. De trainers en deskundigen worden binnen hun eigen netwerk aangezocht. Zij hopen per 1 januari 2008 een tweede te traject starten. De kosten van de eerste training zijn 10.000 euro voor 40 vrouwen. De leiderschapstraining voor 20 vrouwen in 2 jaar kost ook 10.000. Daar zijn kosten voor kinderopvang bij inbegrepen, om te zorgen dat niet alleen elitevrouwen met voldoende geld voor een kok en een babysit aan de training deelnemen.

Activiteit 3. Voorlichtingscampagne

(Doelstelling: Het verbeteren van de implementatie van de rechten van de vrouw op de Molukken)

Voor de implementatie van vrouwenrechten is het eerst nodig dat mensen die rechten kennen. Vandaar het plan voor een informatiecampagne voor vrouwen in desa's en kampongs. Er moet 10 procent van de vrouwen worden bereikt, in 2 jaar tijd tweemaal 10 dorpen, in een gefaseerde aanpak.

- 1) Contacten leggen met NGOs en de behoefte checken
- 2) Inventarisatie van verschillende groepen in de samenleving en hoe die het beste benaderd kunnen worden (via radio en/of publicaties)
- 3) Een voorlichter en een vooraanstaande leider in het dorp doen dan de voorlichting.
- 4) Vanuit die 10 dorpen wordt dan een conferentie georganiseerd met afgevaardigden uit de dorpen: is de situatie van de vrouwen lokaal verbeterd?
- 5) Het hele proces moet worden gecontroleerd en geëvalueerd.

Wat betreft de kosten, die moeten nog berekend worden; te denken valt aan reis- en verblijfskosten, kosten voor materiaal, deskundigen, sleutelfiguren.

Er moet rekening mee gehouden worden dat als er voorlichting komt over de rechten van vrouwen, dat er dan hulpvragen zullen komen. Hoe wordt daar mee omgegaan? Er moet bijvoorbeeld opvang geregeld worden. Er kan een netwerk opgebouwd worden met andere organisaties, bijvoorbeeld vrouwenopvanghuizen.

Activiteit 4. Diversen

(Doelstelling: Het versterken van de rol van vrouwen in conflictbemiddeling en –beheersing op de Molukken)

Deze groep heeft gebrainstormd over verschillende mogelijkheden van activiteiten op doelstelling 4.

- Trainingen in omgaan met agressie en geweld en in traumaverwerking
Doelgroep: vrouwen in de dorpen en vrouwenverenigingen.

Uitvoering door NGOs, in samenwerking met sleutelfiguren uit de gemeenschap.
Kosten zijn niet uitgewerkt.

- Interreligieuze en interetnische ontmoetingen over conflictpreventie
- Opzetten van een vrouwencentrum voor het opvangen van slachtoffers van huiselijk geweld. Daarbij moet een faciliterende organisatie zijn en geld voor kinderopvang.
- Centra voor buurtbemiddeling en training voor conflictbemiddeling

Het zijn veel activiteiten; er zullen keuzes gemaakt moeten worden. Daarbij moet goed geïnventariseerd worden wat er al gebeurt. bijvoorbeeld, Baileo heeft al opvanghuizen voor slachtoffers van huiselijk geweld. Ook is belangrijk dat als er mensen getraind worden, er ook gezorgd wordt voor omstandigheden waarin met de geleerde vaardigheden gewerkt kan worden.

Vivi en Mimi benadrukken dat het conflict in de Molukken niet alleen gevechten betreft, maar vooral het sociaal-economische structurele geweld van rijkdom en armoede. De problemen zijn niet zozeer tussen de religies als wel economisch, zoals bijvoorbeeld toegang tot land.

Een ander punt van aandacht is dat als er verschillende soorten trainingen worden gegeven, deze met elkaar in verband gebracht moeten worden. Het gaat om een centrale doelstelling.

Activiteit 5. Verbreding van de steun in Nederland

(Doelstelling: Draagvlakverbreding voor het genderproject in Nederland)

- a. Het genderperspectief inbrengen in de hele website (over Nederland en de Molukken)
- b. Een conferentie over het hele project, waarin gender het centrale thema is. In Nederland aan het eind van het eerste projectjaar, in de Molukken aan het eind van de vier jaar.
- c. Drie maal per jaar een bijeenkomst in Nederland over strategieën om de gemeentes te interesseren; daar moet het genderspect in geïntegreerd zijn.
- d. Structurele aandacht in de media in de Molukken: wekelijks een radioprogramma en eens in de twee maanden betaalde advertenties in de krant.

Doelgroepen: Het algemene publiek, regeringsinstanties, fondsenorganisaties.

Uitvoerders: VvVM, ondersteund door de andere partners van de alliantie. MHM is verantwoordelijk voor de website.

Tijd: gedurende 4 jaar.

Kosten: 60.000 euro voor 4 jaar.

Commentaar van de begeleiders: Sluit aan bij wat er al gebeurt. Zorg dat je apart geld reserveert in de begroting voor het integreren van de genderspecten. Dan worden de activiteiten ook expliciet.

Hoe meten we de resultaten van onze activiteiten?

Per activiteit moet worden aangegeven op welke punten de uitkomsten geëvalueerd zullen worden. Het gaat hierbij niet alleen om de getallen (zoveel vrouwen getraind, zoveel radio-uitzendingen gemaakt), hoewel die voor donoren en regeringen interessant zijn. Voor ons gaat het vooral om echte veranderingen: Welke veranderingen willen we zien? Daarbij zijn de volgende drie vragen te stellen:

- Wat is onze beginsituatie, hoever zijn we nu?
- Wat willen we bereiken? Wat moet het eindresultaat zijn na een bepaalde tijd?
- Welke instrumenten gebruiken we om dat eindresultaat te meten en te beschrijven?

De verschillende activiteiten worden nagelopen, om de meetpunten te inventariseren. (Eigenlijk was deze oefening ook als groepswork bedoeld. Er is echter alleen nog tijd voor enkele plenaire aanwijzingen.)

Activiteit 1 Alternatieve school voor vrouwen

(Doelstelling. Het creëren van een mentaliteitsverandering op het gebied van de man-vrouw-verhoudingen, gedragen door zowel mannen als vrouwen, zowel op de Molukken als in Nederland. Dit zou in 2011 gerealiseerd moeten zijn.)

Hierbij kunnen eerst de harde cijfers gemeten worden. We willen tot 2011 zoveel cursussen geven en daarbij zoveel vrouwen scholen. Belangrijker is om te zien of dit scholen ook werkelijk een mentaliteitsverandering heeft opgeleverd. WPP gebruikt dikwijls verhalen om veranderingen in mentaliteit aan te tonen. Er kunnen bijvoorbeeld interviews gehouden worden met vrouwen die aan de cursus hebben deelgenomen, en in de dorpen waar die vrouwen praktijkwerk doen.

Activiteit 2. Versterken van economische positie door kredietverlening en training

(Doelstelling. Toename in de deelname van vrouwen op de Molukken aan besluitvormingsorganen op het gebied van gezondheidszorg, milieu en economie, op politiek, religieus en NGO-niveau)

Hier zijn getallen een goed ijkpunt: we inventariseren het aantal vrouwen dat deelneemt in de besluitvormingsorganen voordat het project start, en ook aan het eind van de projectperiode.

Maar ook bij dit actiepunt is impactmeting belangrijk. Wat betekent het voor de vrouwen zelf en voor de gemeenschap dat vrouwen meer zeggenschap hebben? Zijn er dingen veranderd door de deelname van vrouwen? Het vastleggen en documenteren van ervaringen is een goed hulpmiddel voor verdere evaluatie. Iets wat fout loopt kan ook een belangrijk leerpunt zijn. Bijvoorbeeld: Waarom bereiken we sommige vrouwen niet?

LET OP: Vergeet niet om in de subsidieaanvraag een budget vast te leggen voor documentatie.

Activiteit 3. Voorlichtingscampagne

(Doelstelling: Het verbeteren van de implementatie van de rechten van de vrouw op de Molukken)

Het implementeren van de rechten van de vrouw zal niet altijd zorgen voor minder conflicten. Het is goed denkbaar dat er meer onderliggende conflicten naar boven komen, waardoor het lijkt alsof het aantal conflicten is toegenomen. Het beschrijven van dit soort conflicten is een deel van de impactmeting.

Meetbaar is ook hier weer het aantal: hoeveel vrouwen kennen nu hun rechten? Hoeveel vrouwen hebben nu meer toegang tot sociaal-economische bronnen?

Activiteit 4. Diversen

(Doelstelling: Het versterken van de rol van vrouwen in conflictbemiddeling en –beheersing op de Molukken)

Te meten valt het aantal vrouwen dat betrokken is bij conflictbemiddeling. Ook kan gekeken worden naar een eventuele toename van interactie tussen groepen van verschillende religieuze of etnische achtergrond. Kennen mensen van verschillende groepen elkaar beter? Zijn er meer terreinen waarop ze samenwerken?

Activiteit 5. Verbreding van de steun in Nederland

(Doelstelling: Draagvlakverbreding voor het genderproject in Nederland)

Deze activiteit bestaat uit meerdere delen.

- De hits op de website kunnen geteld worden
- Aantallen mensen bij evenementen; enquêtes over hun mening
- Komen er meer berichten in de media?
- Komt er meer samenwerking tussen de Molukse groeperingen?
- Komt er makkelijker geld binnen?
- Is er meer interesse in de Molukse gemeenschap voor het project?
- Zijn er meer Indonesiërs geïnteresseerd in de Molukse minderheid, bijvoorbeeld wordt er meer wetenschappelijk onderzoek naar gedaan?

Leerpunt 20. Impactmeting/evaluatie

Bij het maken van de planning voor een project hoort ook een beschrijving van de impactmeting en controlepunten. Vergeet niet de evaluatie te budgetteren in de begroting van het projectvoorstel.

Stel vast hoe de uitgangssituatie is. In het 100-dorpenplan zou voor het genderspect per dorp gekeken moeten worden hoe de beginsituatie is voor vrouwen met betrekking tot de gezondheid, de economie, de deelname in het openbare leven.

Middelen voor controle en evaluatie zijn

- *vragenlijsten,*
- *interviews,*
- *aantalmetingen,*
- *beschrijving van leerpunten.*
-

Evaluatie van deze bijeenkomst; zijn de verwachtingen uitgekomen?

Cristina leidt de evaluatie van deze bijeenkomst in. De gele plakbriefjes met de verwachtingen worden weer uitgedeeld. De vraag is nu:

- heeft deze bijeenkomst aan je verwachtingen beantwoord?
- wat heb je gemist?
- wat voor follow-up zou je willen?

Uit de opmerkingen die op de plakbriefjes zijn geschreven blijkt dat er zeer zeker aan de verwachtingen is voldaan. Ook spreekt er een duidelijke wens uit om aan de bijeenkomst een follow-up te geven.

- Het was boven verwachting. Meer kennis over gender, bewust geworden dat dit thema binnen onze cursus ontbreekt.
- Heldere concrete invulling. implementatie-ideeën opgedaan voor voorlichting op scholen en cursussen voor Molukse volwassenen
- Verwachtingen zijn uitgekomen. Als groep moeten we weer bij elkaar komen voor een follow-up activiteit.
- Mijn verwachtingen zijn uitgekomen; het was heel interessant
- De alliantie is steviger geworden. we moeten instrumenten ontwikkelen voor het monitoren.
- Er moet follow-up komen: visieontwikkeling, wat is onze boodschap; daarnaast de concretisering van het programma.

- Er moet follow-up komen. We moeten het van hieruit oppakken en nog meer richten op het ontwerpen van een structureel programma.
- Samenvattend: ik heb veel nieuwe dingen geleerd en aangereikt gekregen.
- Als follow-up moeten we alle informatie die uit de expertmeeting is gekomen tot een plan van aanpak brengen.
- We moeten over een jaar een evaluatie organiseren. Dit was meer dan ik had verwacht.
- Ik heb van IFOR de uitdaging gekregen om concreet na te denken over de doelstellingen en vooral over realiseerbare activiteiten. Na een jaar zou er een evaluatie moeten komen over de stand van zaken en de sterke en zwakke punten. Weer met IFOR.

Er zijn ook evaluatieformulieren. Die kunnen achteraf worden ingevuld, en worden door VvVM verzameld. Ter afsluiting krijgt ieder nog de gelegenheid voor een laatste opmerking.

- Het was voor mij een nieuwe ervaring om op deze manier te werken; ik heb veel nieuwe ideeën opgedaan.
- Iedereen hartelijk bedankt voor de inbreng. Het uitwisselen van informatie tussen organisaties blijkt erg belangrijk. Ik was onder de indruk van de respectvolle manier waarop men met elkaar omging.
- Heel goed dat de gasten van Baileo Moluccas Networking zo actief mee konden doen. De uitwisseling met hen bleek heel belangrijk.
- Ik was blij dat de mensen uit Ambon er bij waren en dat zij hun ervaringen konden delen. Ik heb ingezien dat processen op de Molukken al in een ver stadium zijn; wij kunnen veel van hen leren.
- Het is moedig dat zulke jonge vrouwen zulk belangrijk werk doen op de Molukken. Ik vond het een heel vruchtbare dag.
- We hebben zoveel handreikingen gekregen. De uitdagingen van de begeleiders aan ons waren heel goed. Onder druk zijn goede resultaten te behalen.
- Het was een heel goede dag met goede intensieve begeleiding. We hebben een goed beeld gekregen van wat we kunnen realiseren.
- Het was een leerzame dag; de aanwezigheid van de mensen van Baileo was een toegevoegde waarde. Geweldig
- Het was een heel interessante dag met goede inbreng van alle deelnemers. Een goede basis om mee verder te gaan.
- Deze dag heeft de naïviteit doorbroken; een realistischer beeld gegeven over wat je met ontwikkelingssamenwerking kunt bijdragen. Er was kundige leiding bij het kanaliseren van de ervaringen.
- Gaandeweg de dag werd duidelijk dat het genderperspectief in het cursusaanbod van MHM ontbreekt. Dat moet we uitdiepen. Het was een fantastische dag door de leiding en door de deelname van de mensen van Baileo. Zij doen al zo veel; wij moeten daar bij aansluiten.
- Knappe leiding, goede inbreng van de deelnemers, knap hoe dingen zijn verwoord met respect naar elkaar toe. De sfeer was open en gemoedelijk.
- Ik ben moe. We hebben veel meer gedaan dan ik verwachtte. We moeten niet alleen onze solidariteit betuigen met de partners, maar hen ook serieus nemen.
- Ik ben doodmoe en toch heb ik het gevoel dat we nog maar aan de oppervlakte zijn. Er is een tweede bijeenkomst nodig. We zitten er nu net goed in, het zou zonde zijn als het niet zou bijblijven.
- Grote waardering voor de aanwezigheid van de verschillende groepen. Het is voor VvVM een stimulans om door te gaan. Het is veel en heel intensief geweest; geweldig zoals de leiding werkte.

- Het verbaasde me dat taal eigenlijk geen probleem was. Heel veel dank aan de tolk, die zoveel werk verzet heeft.
- Ik heb ontzettend veel geleerd; er gaat een wereld voor me open. Ik hoop dat de samenwerking zo door mag gaan en vruchten zal afwerpen.
- Het was belangrijk om de genderdimensie zo duidelijk te zien.
- We hebben veel bereikt; onze samenwerking heeft meer vorm gekregen.

Isabelle heeft nog een afsluitende opmerking.

De participerende manier van werken, zowel in een training als in projecten, kost heel veel tijd. Maar het zal op de langere termijn veel conflicten voorkomen en veel vruchten afwerpen. Het was fijn om met jullie te werken; jullie waren actief, coöperatief en open. Maar houd in de gaten: dit is nog maar het begin.

Leerpunt 21. De bijeenkomst zelf als leerpunt

De agenda voor deze dag was eigenlijk te vol. De opbouw waar hier voor gekozen is zou beter tot zijn recht gekomen zijn in een tweedaagse bijeenkomst. Ook al gezien het feit dat er regelmatig tijd nodig was voor vertaling vanuit het Maleis.

Toen bleek dat er te weinig tijd was voor alle activiteiten, is niet gekozen voor het laten vallen van een van de oefeningen, omdat de opbouw van de dag ook een deel van het leerproces moest zijn. Wel zijn diverse oefeningen ingekort, zoals de SWOT-analyse, het toepassen van de SMART-principes en de resultaatmeting. Voor een diepgaande planning van een project zou aan deze aspecten een meer uitgebreide discussie gewijd moeten worden. Uiteraard zullen op deze expertmeeting nog diverse andere voorbereidings- en planningsbijeenkomsten voor het 100-dorpenplan volgen. Het verslag van deze dag is daarvoor als hulpmiddel bedoeld.

Hilversum, 25 september 2007
Janne Poort – van Eeden.